

УДК: 613.86+159.9.072

DOI: 10.26697/ijes.2018.3-4.29

Взаємозв'язок між показниками вимог освітнього середовища та вигорання у студентівГречененко Анна¹¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна**Резюме****Вступ:**

Це дослідження присвячене вивченню взаємозв'язків між вимогами освітнього середовища, вигоранням та особистісними ресурсами студентів.

В останні роки набули поширення дослідження проблеми вигорання серед студентів. Вигорання розглядається як відчуття емоційної втоми, некомпетентності та цинізму по відношенню до навчального процесу. Дослідники пов'язують вигорання з академічним стресом, який виникає у відповідь на навчальні умови, що оточують студентів: навчальне навантаження, ясність вимог, наявність вибору, адекватна складність завдань та ін. Важливим фактором, що відіграє роль “буфера” між вимогами навчального середовища та вигоранням є особистісні ресурси. *Мета дослідження* – вивчити взаємозв'язки між показниками вимог освітнього середовища, вигорання та особистісними ресурсами студентів.

Методи:

Вибірку склали 120 студентів факультету психології ХНУ імені В. Н. Каразіна. Показники вимог освітнього середовища вимірювалися “Опитувальником ресурсів та вимог навчального середовища” (α Кронбаха 0.648). Показники вигорання – “Шкалою вигорання для студентів” (α Кронбаха 0.711). Для вимірювання особистісних ресурсів використовувалися: “Шкала загальної само ефективності” (α Кронбаха 0.805); “Тест диспозиціонального оптимізму” (α Кронбаха 0.701); “Скорочена версія опитувальника життєстійкості” (α Кронбаха 0.832). Статистичний аналіз проводився у пакеті STATISTICA 7.0. Використовувався кореляційний аналіз за Пірсоном.

Результати:

Результати статистичної обробки даних свідчать про те, що коефіцієнти кореляції мають статистично значущі показники між шкалою навчального навантаження та усіма субшкалами з вигорання: емоційне вигорання ($r=0,41$; $p<0,05$), цинізм ($r=0,19$; $p<0,05$), некомпетентність ($r=0,31$; $p<0,05$), загальний показник вигорання ($r=0,37$; $p<0,05$). Теж стосується шкали “Ясність вимог”: емоційне вигорання ($r=-0,2$; $p<0,05$), цинізм ($r=-0,28$; $p<0,05$), некомпетентність ($r=-0,32$; $p<0,05$), загальний показник вигорання ($r=-0,32$; $p<0,05$). Шкала, що відповідає за наявність вибору, має статистично значущі кореляційні зв'язки зі

субшкалами емоційного вигорання ($r=-0,21$; $p<0,05$) та загальним показником вигорання ($r=-0,22$; $p<0,05$). Негативний статистично значущий зв'язок було виявлено між шкалою адекватності вимог та субшкалою емоційного вигорання ($r=-0,38$; $p<0,05$). Шкала, що відображує показник “Допомога викладачів”, в результаті виявила негативні статистично значущі кореляції з субшкалами емоційного вигорання ($r=-0,18$; $p<0,05$), некомпетентності ($r=-0,32$; $p<0,05$) та загального показника вигорання ($r=-0,25$; $p<0,05$). Зі шкалою “Допомога однокурсників” статистично значущих зв'язків виявлено не було. Виявлено взаємозв'язок між показниками особистісних ресурсів (диспозиційний оптимізм, життєстійкість та самоефективність) та субшкалами вигорання. Загальний показник самоефективності має статистично значущі кореляції з усіма субшкалами вигорання: емоційне вигорання ($r=-0,18$; $p<0,05$), цинізм ($r=-0,19$; $p<0,05$), некомпетентність ($r=-0,32$; $p<0,05$), загальний показник вигорання ($r=-0,25$; $p<0,05$). Значущі кореляційні зв'язки з усіма субшкалами вигорання було отримано й із загальним показником життєстійкості: емоційне вигорання ($r=-0,28$; $p<0,05$), цинізм ($r=-0,26$; $p<0,05$), некомпетентність ($r=-0,32$; $p<0,05$), загальний показник вигорання ($r=-0,33$; $p<0,05$). Загальний показник диспозиційного оптимізму не має статистично значущих кореляційних зв'язків, проте було отримано значущу кореляцію між шкалою оптимізму та субшкалою некомпетентності ($r=-0,23$; $p<0,05$), а також між шкалою песимізму та усіма субшкалами вигорання: емоційне вигорання ($r=-0,21$; $p<0,05$), цинізм ($r=-0,28$; $p<0,05$), некомпетентність ($r=-0,39$; $p<0,05$), загальний показник вигорання ($r=-0,36$; $p<0,05$).

Висновки:

Виявлено зв'язок між вимогами освітнього середовища та показниками вигорання. Високі загальні показники вигорання пов'язуються з високим навчальним навантаженням, недостатньою ясністю та адекватністю вимог, відсутністю вибору та допомоги викладачів і навпаки. Суттєвий вплив на вигорання мають показники навчального навантаження та ясності вимог, оскільки вони взаємопов'язані з усіма складовими вигорання. Результати дослідження дозволяють припустити, що цілеспрямований розвиток особистісних ресурсів дозволить зменшити ризик прояву усіх складових вигорання: емоційної виснаженості, цинізму та відчуття некомпетентності як студента.

Інформація про автора:

Гречененко Анна Вячеславівна – магістр, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, Україна.

Наукові інтереси: вікова психологія, організаційна психологія, освіта.

Автор-Кореспондент:

Гречененко Анна Вячеславівна

Email Автора-Кореспондента:

anna.grechenenko@gmail.com